

Cronica cercetărilor arheologice (1981 — 1989)

prof. IONEL ZANESCU

Cercetările arheologice din perioada anilor 1981—1989 s-au desfășurat pe mai multe planuri: continuarea cercetării pe șantierele deschise anterior, inițierea unor șantiere noi, precum și desfășurarea unor ample acțiuni de salvare pe șantierele de construcții din oraș și împrejurimi. În acest context putem aminti șantierele de pe riurile Argeș și Dimbovița, unde în ultimii ani s-au executat ample acțiuni de amenajare a acestor cursuri de apă.

Cercetările efectuate și-au adus o contribuție substanțială la completarea informațiilor și la sporirea patrimoniului cultural al Capitalei patriei.

ȘANTIERUL BISERICA COLȚEA

1981 — Colectiv: *Radu Ciucanu*, **Cristian Tico**

Cercetările s-au axat pe investigarea a patru secțiuni orientate est-vest; de asemenea, s-au făcut sondaje arheologice în zonele sudică și estică ale bisericii. Cu prilejul săpăturilor s-au descoperit trei nivele de locuire, un cimitir de înhumare și vechile fundații ale ctitoriei lui Udrea Doicescu. Inventarul cuprinde ceramica, 3 monede și o pereche de cercei medievali.

ȘANTIERUL CURTEA NOUĂ

1981 — Colectiv: *dr. Panait I. Panait*, **Cristian Tico**

V. Boroneant, Vasilica Sandu

S-a procedat la conservarea vestigiilor Palatului domnesc. Până în 1981 au fost dezveliți 2 040 mp din acest vast edificiu, rămânând sub crusta de betoane și moloz încă circa 500 mp.

ȘANTIERUL STRĂULEȘTI — MĂICĂNEȘTI

1981 — Colectiv: *dr. Panait I. Panait, Margareta Constantiniu*

Au fost cercetate: o locuință feudală datînd din secolul al XVI-lea, gropi menajere și cinci morminte ce aparțin necropolei II a satului Măicănești (secolele XV-XVI). Ca inventar arheologic s-au găsit fragmente de vase, cahle, catarama și altele.

ȘANTIERUL VĂCĂREȘTI — DEALUL MĂRȚIȘOR

1981 — Colectiv: *Aristide Ștefănescu, Radu Ciuceanu*

Cercetările arheologice au completat harta istorică a municipiului București printr-o nouă stațiune din epoca fierului. Totodată s-a identificat vatra unuia dintre cele trei sate Văcărești ce evoluau în această zonă. Inventarul cuprinde fragmente ceramice și un fragment de cruce-pendantiv din bronz.

ȘANTIERUL MĂNEȘTI — BU FTEA

1981 — *Aristide Ștefănescu*

În cursul cercetărilor au fost descoperite: o amenajare datind din epoca bronzului, trei locuințe din secolele III-IV și patru locuințe din secolele XIV-XVI. Inventarul ceramic este foarte fragmentar și aparține culturilor Tei și Glină.

1982 — *Aristide Ștefănescu*

Cercetările arheologice au scos la iveală patru morminte de incinerație din secolul al IV-lea e.n. și 17 morminte de înhumatie din secolele XIV-XV. Inventarul funerar cuprinde inele discoidale și o monedă.

1984 — *Aristide Ștefănescu*

S-au efectuat observații perieghetice și de săpătură asupra vetrei locuite a satului în zona necropolei de incinerație (secolele III-IV e.n.) și a necropolei III medievale (secolele XIV-XV). Inventarul funerar cuprinde fragmente ceramice, monede, inele, oase calcinate, ace, bumbișori etc.

ȘANTIERUL MILITARI — CÎMPUL BOJA

1981 — *dr. Mioara Turcu*

Continuându-se cercetările, au fost săpate două secțiuni în care s-au aflat trei gropi menajere cu material ceramic aparținând culturii Glină III. În stratul cenușiu de cultură din secțiuni s-au recoltat și fragmente ceramice din secolele II-III e.n.

1982 — *dr. Mioara Turcu*

S-au cercetat locuințe și bordeie din epoca bronzului (Glină II) și de secolele II-III e.n. Inventarul cuprinde fragmente ceramice și de silex.

1984 — *dr. Mioara Turcu*

S-au trasat mai multe secțiuni paralele și au fost cercetate două locuințe îngropate în pământ și o locuință de suprafață (secolele II-III). Inventarul cuprinde ceramică, fibule, obiecte de metal și un fragment de monedă romană din bronz.

1985 — *dr. Mioara Turcu*

S-au continuat lucrările anterioare prin noi secțiuni și casete. S-a surprins o așezare din epoca bronzului (Cultura Glină III) suprapusă de alte două locuiri rurale din secolele II-III e.n. și secolul al VI-lea e.n. Inventarul descoperit constă în fragmente ceramice, o fusaiolă, fragmente de așchii din silex și două schelete de cîini.

ȘANTIERUL BRAGADIRU

1981 — *dr. Mioara Turcu*

Au fost continuate cercetările pe a doua terasă a râului Sabar. Cu această ocazie au fost cercetate două gropi menajere în care s-au aflat fragmente ceramice geto-dacice (secolele II-I î.e.n.), precum și resturi de oase de animale.

1989 — *George Alimășteanu Mănuu*

Cu ocazia lucrărilor la conducta de aducțiune a apei din Lacul Mihăilești în Lacul Văcărești s-au urmărit lucrările de excavații mecanice, cu care prilej s-au depistat și cercetat cinci așezări în localitățile Bragadiru și Popești-Leordeni. Fragmentele ceramice și de chirpici atestă locuirea zonei începând cu epocile bronzului (Cultura Tei), hallstattiană, geto-dacică și mergind pînă în feudalismul dezvoltat (secolele XVII-XVIII).

ȘANTIERUL VITAN-BÎRZEȘTI

1982 — Colectiv: *dr. Panait I. Panait Aristide Ștefănescu,*

Cristian Tico

S-au continuat intervențiile de salvare începute în septembrie 1982, prin cercetarea locuințelor așezării Bîrzești, a necropolei, a gropilor de cereale și a vetrelor deschise. În cele 20 de locuințe cercetate, inventarul a constatat din oale, căni, pahare, străchini smălțuite. Inventarul funerar se compune din monede, cercei, inele și nasturi sferoidali.

ȘANTIERUL BISERICA SCHITU MAICILOR

1982 — *Vasilica Sandu*

Cu ocazia lucrărilor pregătitoare în vederea translației s-au surprins stratigrafic două importante restaurări ale monumentului construit în 1726, precum și fundația vechilor chilii. S-au identificat 13 înmormîntări și s-au recuperat 13 monede, majoritatea din secolul al XIX-lea.

ȘANTIERUL BISERICA OLARI

1982 — *Vasilica Sandu*

La evacuarea pămîntului din interiorul și exteriorul bisericii, construită în 1758, s-a constatat că aceasta fusese amplasată peste cimitirul „mahalalei Olarilor” din care s-au identificat 29 morminte și numeroase schelete reînhumate în gropi comune, în exteriorul monumentului. Au fost recuperate 7 monede din secolele XVI pînă la jumătatea secolului al XVIII-lea. Alte patru înmormîntări fuseseră practicate în timpul funcționării bisericii.

ȘANTIERUL CHITILA-FERMA

1982 — *dr. Vasile Boroncan*

În cele două nivele de locuire aparținînd culturii Gumelnița s-au găsit trei rînduri de vetre de locuințe cu platformă de chirpici și un rînd de vetre tot cu platformă de chirpici, aparținînd culturii Boian. Inventarul cuprinde fragmente ceramice și o brățară de aramă cu capetele crestate.

1984 — *dr. Vasile Boroneanț*

S-au continuat cercetările întreprinse în anul 1982, prin trasarea a nouă secțiuni pentru epoca neolitică. De asemenea, s-a surprins o locuire de tip Clătâla. În locuințele investigate au fost descoperite vase și statuete întregi, piese din silix, bronz, os, corn și piatră, gropi de bucate, oase de animale etc.

1985 — *dr. Vasile Boroneanț*

S-au cercetat mai multe locuințe de tip Bolintineanu și Giulești. S-au recoltat numeroase fragmente ceramice, figurine antropomorfe de lut ars, unelte de os, corn, piatră șlefuită și cremene.

ȘANTIERUL DEALUL PISCULUI

1984 — *Radu Ciuceanu*

În cursul săpăturilor a apărut vatra unui nou sat feudal din secolele XIV-XVII, precum și o întinsă necropolă feudală de înhumare. Cercetările arheologice au permis observarea și a unor urme de locuire din neolitic, bronz și Hallstatt.

ȘANTIERUL AFUMAȚI

1984 — *Radu Ciuceanu*

Campania arheologică din raza comunei Afumați a reușit să descopere un întins cimitir de înhumare autohton, suprapus de o vastă construcție aparținând primei manufacturi de postav din Țara Românească. Săpăturile au scos la iveală 16 gropi de înhumare datate pe baza unei monede ca aparținând secolului al XVI-lea. Într-un mormânt s-a mai descoperit și o seceră, simbol al îndeletnicirilor din zădărnici.

ȘANTIERUL BISERICA SF. ILIE RAHOVA

1984 — *Vasilica Sandu*

În interiorul actualei biserici, construită în 1838, cu ocazia translării au apărut fundația și o mică cotă din elevația bisericii construite în anul 1738, precum și resturile unei fundații din cărămidă, anterioară secolului al XVIII-lea. S-au descoperit 49 morminte și s-a recuperat o monedă. Majoritatea înmormintărilor au fost practicate în secolul al XVIII-lea, când în jurul bisericii funcționa cimitirul „Calicilor”.

CUINIA MĂNĂSTIRI ANTIM

1984 — *Vasilica Sandu*

Cu ocazia translării cuibiei s-au descoperit un lighean și o farfurie, ambele din cupru, produse în secolul al XIX-lea.

COMPLEXUL MEDIEVAL COTROCENI

1984 iunie — *dr. Panait I. Panait*

În cursul anului 1984 au fost reluate săpăturile efectuate în 1977 de dr. Panait I. Panait și cele din 1990 ale dr. Vasile Boroneanț și Aristide Ștefănescu.

Conform ordinului CCES s-au reluat săpăturile în interiorul bisericii procedându-se la cercetarea mormintelor familiei ctitoriilor. Cu o singură excepție,

toate aceste morminte au fost găsite profanate, inclusiv racla lui Șerban Cantacuzino, ultima violare producându-se la acesta în 1963. Numai cavoul Smărăndiței, fiica lui Radu Cantacuzino logofătul, nu a fost jefuit de profanatori. Inventarul funerar se compune din obiecte de podoabă, resturi vestimentare, aplice ornamentale din os, sidef, fildeș, fragmente de candelă din sticlă, pietre cu motiv traforat ș.a. Întregul inventar este pregătit pentru muzeul ce va funcționa la Cotroceni.

ȘANTIERUL ZONA CURTEA VECHIE

1985 — Colectiv: *dr. Panait I. Panait, Constantin Mandache*

Excavațiile făcute pentru fundațiile blocurilor din zona Piața Unirii au permis identificarea unor construcții din piatră, cărămidă și birne din lemn, privitoare la un zid de protecție a Curții domnești, pe malul edificiilor voievodale. Zidul este cu certitudine ridicat în veacul al XVI-lea, de către domnitorul Mircea Ciobanul.

Tot cu ocazia lucrărilor urbanistice s-a descoperit o construcție din birne de lemn la circa 30 m nord-est de altarul ctitoriei prințesei Bălașa. Construcția din lemn a fost amenajată în prima jumătate a secolului al XVIII-lea și a aparținut marii gospodării bucureștene a boierilor Brâncoveni (?).

ȘANTIERUL MIHAI VODA

1985 — *Vasilica Sandu*

Cu prilejul translației bisericii, pe fostul ei amplasament și în profilele căii de rulare s-a constatat existența a 12 gropi de bordeie și a 3 gropi geto-dacice. De asemenea, s-a descoperit o groapă modernă de mari dimensiuni, ce conținea oase umane reînhumate.

ȘANTIERUL LACUL DÎMBOVIȚA

1985 — Colectiv: *dr. Vasile Boroncău, Vasilica Sandu*

În timpul lucrărilor pentru amenajarea lacului au fost depistate trei stațiuni arheologice:

1. "Cimitirul lui Lăptaru", cu urme de locuire din epoca bronzului, secolele VI—VII, și 4 morminte aparținând unui cimitir de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea.

2. La "Institutul Pasteur" s-a dezvăluit existența unor fragmente ceramice din epoca bronzului, geto-dacică, precum și un bordei și un cuptor de la începutul secolului al XIX-lea.

3. Pe un grind situat în mijlocul luncii Dîmboviței, cu ocazia efectuării unei săpături de sondaj, s-au descoperit o locuință din secolul I î.e.n., 2 locuințe și o groapă menajeră din secolele III—IV e.n.

ȘANTIERUL PANTELIMON-INSULA

1985 — Colectiv: *Radu Ciuceanu, Cristian Brăcăcescu*

Cercetările au fost prilejuite de amenajarea complexului hotelier Pantelimon, în cele șapte secțiuni deschise (3 extramuros și 4 în interiorul incintelor I și II) au fost descoperite fragmente ceramice, căni, un vas borcan, o strachină, un ulcior etc.

Săpăturile efectuate au depistat vechiul palat domnesc al lui Grigore al II-lea Ghica, ridicat la mijlocul veacului al XVIII-lea. De asemenea, s-au efectuat săpături în necropola princiară. Printre alte obiecte ceramice s-au descoperit două lanțuri din verigi de aur și o cruce din metal.

ȘANTIERUL BISERICII SF. IOAN NOU

1986 — *Vasilica Sandu*

S-a constatat că actuala biserică a fost înălțată, în cea mai mare parte, pe fundațiile bisericii construite în 1818. În interior s-au descoperit fundația și o parte din elevația cu frescă a bisericii din 1756. Stratigrafic, în timpul translării, s-au surprins nivele de construcție și restaurare ale celor 3 monumente, precum și câteva morminte.

ȘANTIERUL ORAȘULUI BUCUREȘTI (PIAȚA UNIRII, SF. VINERI, NEGRU-VODĂ, ZONA METROU, BD. N. BĂLCESCU — ANA IPĂTESCU)

1986 — *Radu Ciuceanu*

Lucrările de construcție a metroului, în zona cinematografului Patria, au permis descoperirea unor beciuri datind din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea. Tot cu acest prilej s-au executat și două casete care au scos la iveală un complex de clădiri datind din secolul al XVIII-lea.

Cercetările executate în zona bisericii Sf. Nicolae Jigniță au avut ca rezultat precizarea nivelului de călcare inițial și descoperirea a două monede din veacul al XVIII-lea.

ȘANTIERUL MIHĂILEȘTI POD

1986 — *dr. Vasile Boroneanț*

Cercetările efectuate pe terasa înaltă a riului Argeș, în apropierea fostului pod de fier, au scos la iveală mărturii de locuire începând cu epoca bronzului și culminând cu secolul al XV-lea. Materialul arheologic cuprinde fragmente ceramice.

ȘANTIERUL POȘTA-BUTURUGENI

1986 — *dr. Mioara Turcu*

Săpăturile au permis observarea unor urme de locuire din Hallstatt, secolul al IV-lea e.n. și feudalismul dezvoltat (secolele XVII – XVIII). Existența unor urne de incinerare confirmă existența unui cimitir din prima epocă a fierului, fiind pînă acum al doilea din această epocă surprins pe meleagurile bucureștene.

1986 — *Aristide Ștefănescu, Rădu Ochișeanu*

Cercetările au avut în vedere cimitirul satului Poșta, una dintre cele peste 200 de așezări semnalate în bazinul mijlocia al Argeșului în epoca medievală. Inventarul funerar este compus din monede otomane și românești, mici obiecte de podoabă, ceramică uzuală ș.a.

ŞANTIERUL DRĂGĂNESCU

1986 — *Aristide Ştefănescu*

Amenajarea viitorului lac de acumulare de la Mihăileşti a impus cercetarea zonei Drăgănescu, unde într-o săpătură ocazională au fost cercetate cinci gropi locuinţe din vatra unui sat datînd din secolele XVI-XVII.

1987 — *Aristide Ştefănescu*

Campania arheologică a constatat în cunoaşterea şi salvarea potenţialului arheologic al terasei din partea de vest a bălţii.

În cele două şanţuri, de-a lungul unei secţiuni de peste 200 m, au fost descoperite 7 locuinţe adîncite în pămînt şi un cuptor menajer, datînd din a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea. Inventarul constă în fragmente ceramice, o turtă metalică, oase de animale ş.a.

ŞANTIERUL MIHĂILEŞTI-POD II

1987 — *dr. Mioara Turcu*

În cele patru secţiuni cercetate au fost semnalate două bordeie din epoca bronzului, cultura Tei, un bordei încadrat în secolul al III-lea, precum şi o groapă de provizii (secolul al III-lea). Inventarul a fost alcătuit din ceramică specifică culturii Tei şi veacului al III-lea e.n.

ŞANTIERUL ORDOREANU

1987 — *Aristide Ştefănescu*

Săpăturile s-au efectuat în necropola satului şi au constatat în deschiderea a trei secţiuni. Au fost dezvelite 16 morminte şi 11 grupări de oseminte aparţinînd unor reînhumări, toate datînd din secolele XVIII-XIX. Materialul arheologic constă în nasturi din os şi porţelan, nasturi bumbişori, un colier de mărgel, monede etc.

ŞANTIERUL BOBEŞTI

1988 — *dr. Vasile Boroneanţ*

Săpăturile au fost prilejuite de amenajarea, pentru navigaţie şi irigaţii, a râului Dîmboviţa, în aval de podul Vitan-Bîrzeşti. Cercetările au dus la identificarea unei aşezări din epoca bronzului şi a unor urme de locuire dacică (secolele I î.e.n. — III e.n.). Ceramica semnalată este lucrată cu mîna sau la roată.

ŞANTIERUL DEALUL VĂCĂREŞTI

1988 — Colectiv: *dr. Mioara Turcu, Radu Ciuceanu*

Au fost deschise două secţiuni şi trei casete, studiîndu-se o aşezare din epoca bronzului (culturile Glina III şi Tei), o aşezare geto-dacică (secolele II—I î.e.n.) şi locuri din secolele II—III, VI—VII şi IX—XI. Inventarul cuprinde ceramică lucrată cu mîna şi la roată, un cuţit, un vîrf de săgeată, fusaiole, o gresie de ascuţit, o lamă de cuţit din silex ş.a.

ȘANTIERUL DOMNEȘTI-CONAC

1988 — *Aristida Ștefănescu*

Săpătura desfășurată în sectorul Domnești-conac a constat în trei secțiuni și două profile într-o săpătură ocazională. Aici au fost surprinse urme de locuire continuă, începînd cu epoca bronzului (cultura Glină) și culminînd cu secolele XVII—XIX. Fragmentele ceramice recuperate reprezintă amfore locale, fructiere etc.

www.mda.ro / arhiva / 1988 — 1989

ȘANTIERUL DOMNEȘTI — BISERICA SF. PARASCHIVA

1988 — Colectiv: *Pănișă I., Pănișă, Radu Ocheșeanu*

Cercetările au fost prilejuate de începerea lucrărilor de regularizare a râului Sabar-Ciorogirla. Sondajele arheologice din curtea și cimitirul monumentului au scos la iveală numeroase monede și fragmente ceramice, precizîndu-se elemente de cunoaștere a tehnicii de construcție a bisericii feudale.

www.mda.ro / arhiva / 1988 — 1989

ȘANTIERUL DOMNEȘTI — ȘCOALA VECHIE

1988 — *dr. Vasile Baroneanu*

Cercetările s-au făcut tot cu prilejul lucrărilor de amenajare și regularizare a râului Sabar. S-au executat săpături în grădina școlii perpendicular pe fațada terasei. S-au dezvelit locuințe de tip bordei cu gropi de bucate datînd din secolele III—IV e.n., fragmente ceramice din secolele X—XI, precum și alte materiale din secolele XVIII—XIX contemporane cu zidăriile din punctul conac.

www.mda.ro / arhiva / 1988 — 1989

ȘANTIERUL LUNCA BÎRZEȘTI

1988 — 1989 — *Vasilica Sandu*

Lucrările pentru amenajarea lacului Văcărești au afectat 3 bături de terasă. Pentru investigare și salvare s-au trasat secțiuni de sondaj și casete. S-a ajuns la concluzia existenței unei succesiuni de așezări din epoca bronzului (culturile Glină III și Tei, fazele II—IV), secolele II—IV e.n., secolul al VI-lea e.n. și secolele XVIII—XIX.

www.mda.ro / arhiva / 1988 — 1989

S-au identificat: gropi de bordeie, menajere și pentru păstrat proviziile, locuințe de suprafață, cuptoare menajere, precum și un cuptor pentru reducerea minereului de fier (secolul al VI-lea e.n.). Materialul arheologic recoltat constă din ceramică și câteva piese din silex, os, bronz și lut (vezi volumul de față).

ȘANTIERUL BALACEANCA

1988 — 1989 — *Vasilica Sandu*

www.mda.ro / arhiva / 1988 — 1989

În profilele unui șanț săpat de IDEB, ca și în profilele a două cariere pentru extracția nisipului, deschise de IACERD, au apărut 17 gropi menajere, 10 bordeie, 6 cuptoare menajere și unul de Ars Zalău. Al locuințe de suprafață. S-au recoltat fragmente ceramice din Hallstatt, epoca geto-dacică, secolele IV—VII și VIII și secolele XVI—XVIII.

www.mda.ro / arhiva / 1988 — 1989

Pe șantierul de hidroameliorații situat între localitățile Otopeni, Tunari, Ștefănești de Sus, Dascălu și calea ferată București-Urziceni, secțiunile săpate mecanic, pentru îngroparea conductelor de apă, au străpuns 16 din cele 22 de stațiuni arheologice depistate în acesată zonă.

Caracterul cronologic al stațiunilor este următorul: 12 așezări din epoca bronzului (3 — cultura Glină III, 9 — cultura Tei), o așezare din perioada de tranziție de la epoca bronzului la Hallstatt, 9 așezări geto-dacice, o necropolă plană de incinerare (secolele II—I î.e.n.), 2 așezări din secolele II—IV e.n., o așezare din secolele IX—X, 3 așezări din secolele XVI—XVIII, o necropolă din secolul al XVII-lea și un mormânt izolat din aceeași perioadă.

Materialul arheologic recoltat constă din fragmente ceramice neîntregibile, câteva așchii de silix, o dăltiță din piatră și o fusaiolă.

ALTE CERCETĂRI

În perioada anilor 1986 — 1989 au fost efectuate pe raza municipiului București și a Sectorului Agricol Ilfov, în scopul avizării unor proiecte de îmbunătățiri funciare, hidroameliorative și de regularizare a unor cursuri de apă, o serie de cercetări de suprafață.

1986 (Vasilica Sandu). Între riul Pasărea și calea ferată București-Urziceni au fost descoperite 7 stațiuni arheologice din epoca bronzului, geto-dacică, mileniul I e.n. și feudalism.

1986, 1987 (Vasilica Sandu). În regiunea dintre riurile Ialomița și Cociovaliștea au fost descoperite și cartate 82 stațiuni arheologice cuprinzând așezări din neolitic și pînă în feudalism. (vezi volumul de față).

1987 (Vasilica Sandu). Pe malul drept al Colentinei, în raza comunei Chitila, au fost identificate și cartate 3 așezări din epoca bronzului, geto-dacică și secolele IX—X e.n.

1987 (Vasilica Sandu). Pe riul Ciorogîrla, pe terasele ambelor maluri, între șoseaua comunală și autostrada București-Pitești, au fost cartate: 2 telluri neolitice, o așezare din epoca bronzului și o așezare geto-dacică.

1987 (Vasilica Sandu). Pe ambele maluri ale riului Dîmbovița, între șoseaua Vitan-Bîrzești și comuna Frunzănești, județul Călărași, au fost identificate în teren și cartate 15 stațiuni arheologice descoperite anterior; au fost depistate 26 de noi stațiuni arheologice din neolitic pînă în feudalism.

1988 (Aristide Ștefănescu). Pe ambele maluri ale riurilor Sabar și Ciorogîrla au fost identificate 44 de vetre de locuire din neolitic, bronz, mileniul I e.n., și secolele XI—XIII.

1989 (Vasilica Sandu). Pe malul drept al riului Pasărea, între localitățile Tunari și Afumați, au fost descoperite și cartate 15 așezări din epoca bronzului, geto-dacică și mileniul I e.n.

1989 (Vasilica Sandu). În Valea Cîlnăului, pe terenul I.P.L. Popești-Leordeni, au fost depistate 2 așezări: una din epoca bronzului, cea de a doua din secolele II—IV e.n.